

Narkootikumide üledooside ennetamise programm Eestis

Naloksoon on ravim, mida kasutatakse vastumeetmena opioidide (fentanüüli, heroini, metadooni, morfiini) üledoosi korral. Naloksoon süstitakse narkootikumide üledoosi saanud isikule lihasesse, tavaliselt käsivarde, tuharasse või reide. Naloksoon ei ole narkootiline ravim, mistõttu puudub sellel kuritarvitamise oht.

Alates 2013. a septembrist, tuginedes Tervise Arengu Instituudi tegevuskavale ja Vabariigi Valitsuse korraldusele, on naloksoon kättesaadav ka üledooside surmade ennetamise programmi raames. Programmi sihtrühmaks on narkootikumide süstivad inimesed ja nende poolt nimetatud lähedased ning narkootikumide süstivate inimestega kokku puutuvad töötajad, kes läbivad koolituse üledoosi äratundmise ja kannatanule naloksooni manustamise kohta. Naloksooni väljastatakse ainult vastava koolituse läbinutele ja seda tehakse tervishoiuteenuse osutaja ning kahjude vähendamise teenust pakkuva organisatsiooni koostöös. Koolituse üks olulisi eesmärgi on lisaks üledoosi kohta käiva teabe ja esmaabi andmisele õpetada naloksooni eeltäidetud süstalde kasutamist ning rõhutada kiirabi kutsumise vajadust pärast naloksooni manustamist.

Naloksooni programmi vajalikkust Eestis kinnitab kõige paremini narkootikumide üledoosidest tingitud surmajuhtumite arv. Kui aastatel 2013–2015 võis märgata surmajuhtumite langust (joonis 1), siis 2016. aastal narkootikumidest tingitud üledooside surmad tõusid jälle.

Üleriigilist narkootikumidest põhjustatud üledooside kiirabi väljakutsete statistikat ei ole. Kui võtta aluseks Tallinna Kiirabi väljakutsete arv, siis 2014. aastal oli 943 narkootikumide üledoosi väljakutset, 2015. aastal veidi vähem ehk 861 ja 2016. aastal tõusis juhtumite arv hüppeliselt 1203-ni. 2016. aasta ligi 40%-list kasvu võib seletada uute, seni tundmatute ja ülikangete fentanüülide turuletulekuga (furanüülfentanüül, akrüülfentanüül ja karfentanüül).

Naloksooni programmi rakendatakse Eestis Harjumaal ja Ida-Virumaal (kokku 5 teenusepakkujat). Alates 2013. aastast kuni 2016. aasta lõpuni on naloksooni koolituse läbinud 1770 inimest ja välja on antud 1764 naloksooni eeltäidetud süstla komplekti. Lisaks väljastati korduvalt kokku 466 naloksooni eeltäidetud süstalt. Korduvväljastamise põhjuseks oli enamiku juhtude puhul (95%) eelmise süstla kasutamine elu päästmise eesmärgil. Täpsemat jaotust 2014–2016. aasta kohta võib näha tabelist 1.

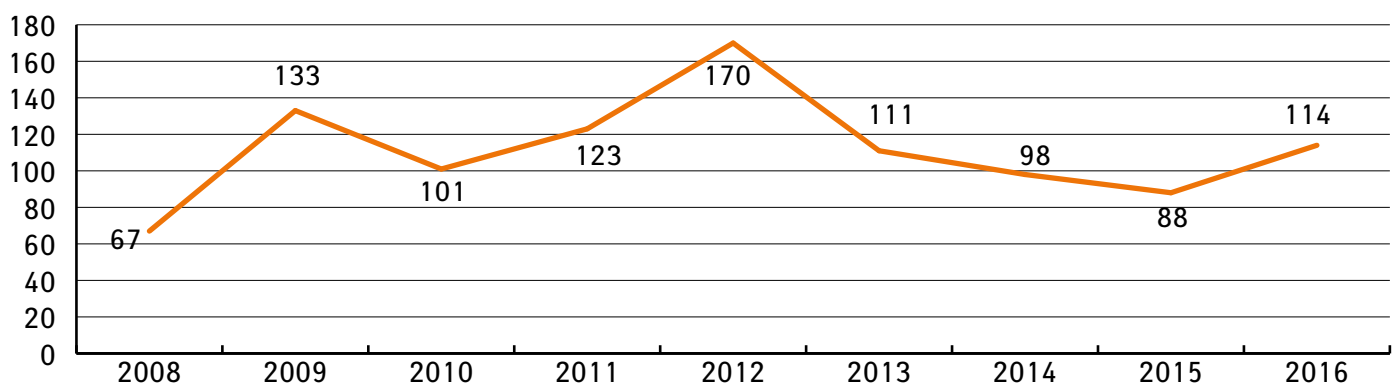
Tabel 1. Naloksooni programmi tulemused 2014–2016

	2014	2015	2016
Grupipõhiste koolituste arv	131	88	57
Individuaalkoolituste arv	-	99	142
Osalejate arv kokku	733	514	434
Naloksooni saanute arv	729	513	433
Naloksooni korduvväljastamiste arv	169	115	167

Naloksoon vanglas

Alates 2015. aastast väljastavad naloksooni ka vanglate meditsiiniosakonnad, kes koolitavad varasema opioide süstimise kogemusega kinnipeetavaid enne vanglast vabanemist ja annavad neile vanglast vabanemisel kaasa naloksooni eeltäidetud süstla komplekti. Viru vanglas, Tallinna vanglas, Harku ja Murru vanglas ning Tartu vanglas koolitati perioodil 2015. a juunist kuni 2016. aasta lõpuni kokku 107 kinnipeetavat ja neile väljastati 85 naloksooni eeltäidetud süstla komplekti.

¹ Naloksooni saab peale koolitust väljastada (so välja kirjutada) ainult tervishoiutöötajate registrisse kantud arst.

Joonis 1. Narkootikumide üledoosidest põhjustatud surmajuhtumid 2008–2016. (Allikas: Surma põhjuste register 2017, TAI)